

ТЕОЛОШКИ ПОГЛЕДИ

БЕОГРАД 1985.

ГОДИНА XVII

БРОЈ 4

ВЕРСКОНАУЧНИ ЧАСОПИС

ВИЗАНТИЈСКА И ЗАПАДНА ДУХОВНА ПОЕЗИЈА

Препев Миодрага Павловића

Роман Слаткопевац

РОЖДЕЊЕ (I)

24

Спаситељу света, спаси нас, за то си дошао.

Васпостави своје дело, због тога си засијао
преда мношвом и пред Врачевима, и пред свим стварањем.

Види Врачеве којима си се јавио светлошћу свога лица,
прострте пред собом, и са даровима корисним,
драгоценим и лепим, мени веома потребним
јер ћу морати у Египат да пођем, да бежим с тобом и за тебе,
сине мој и водитељу, створитељу мој, обогатитељу мој,
новорођени мој, за све векове си Бог.

14

Сујета је сујета сујетства је све

али код нас нико нема право мишљење
једни су заблудели, други их воде у заблуду.

Зато радуј се Девице плоду своје утробе
који је нас избавио не само од греха
него и од робљења од свих народа
кроз чије смо крајеве прошли, народа и језика
нама незнатих, којима смо прошли
следећи светлост звезде и тражећи
тек рођеног младенца, Бога пре свих векова.

РОЖДЕЊЕ (III)

7

Пошто је изговорио реч, Гаврило радости посејао је у девицу
Реч и учинио је трудном, без свадбе.
„Ево, Господ је са тобом, онај ко је пре тебе,
изаћи ће из тебе, и твој отац,
постаће син твој, који ме је удостојио овог послања к теби,
и који ће те после рођења детета
сачувати чистом да свако може рећи:
„Девица раба, и после рођења остаје девицом заувек.“

ЕПИФАНИЈА (I)

3

„Побеђен својом утробом дошао сам милостив
према свом створењу
пружајући руке да те загрлим.
Немој да се стидиш преда мном, због тебе који си наг,
ја сам се сам оголио и примамам кропљење,
већ ми се и Јордан отвара,
и Јован припрема мој пут кроз воде и кроз душе.“
Казавши то човеку, не речима него делом,
Спаситељ дође као што је рекао,
и кораци су га довели до реке
а Претечи је пришао у виду светлости недоступне.

9

Ти си сад обузет страхом, Крститељу, и дрхтиш
пред величанством овога чинодејства
оно је велико заиста.
Твоја је родитељка видела још веће дело.
Погледај Марију и замисли како ме је носила.
Разуме се ти ћеш ми рећи „ти си то хтео“.
Па добро, ја то хоћу и данас!
Не оклевај, изврши крштење, допусти ми своју десницу.
Твој дух, ја га настанујем
у њему те имам читавог,
зашто ми дакле не пружиш своју руку?
Ја сам у теби и ван тебе,
због чега бежиш од мене? Заустави се
и узми недоступну светлост.

ЕПИФАНИЈА (II)

5

На врху лествице видео је Бога, али то је Јаков сањао.
Онај ко се с њим борио током ноћи
није био Бог у својој природи него у појави човека.
Данас то више нису појаве него дела истинита
које потврдише људском роду стара виђења
и онај ко се некад борио у ноћи,
сад је дошао пред нас лицем у лице и свету се јавио
лицем у лице, у будном стању и трезном.
Није то сад ни привид ни сан,
јер ми нисмо у ноћи: у пуном дану видимо Реч
отеловљену, Њега који се јавио и све обасјао.

ЕПИФАНИЈА (II)

8

Очи синова земље примише снагу да посматрају небески лик;
погледи створа од блата
опажају зрачење без сенке нематеријалне светлости
коју ни пророци ни краљеви не видеше,
али коју су желели да виде.
Јер је желео да посматра
Онога кога ми посматрамо,
Данило би назван човеком желења.
Давид је чезнуо за овим налогом доласка раније скривеним
који се сад може разумети
кроз Онога који се појавио и све обасјао.

9

Ново нам се небо јавило, које носи Бога свемира. Тело бестелесног
назваше пророци небом небеса.
Нека га породе, нека га повију, оно неће бити мање
небо без мрље,
Он је небо, а не небеско тело,
јер рођен од Деве Марије
и са Богом спојен нама незнатим начином.
И не предајмо се сањаријама као многи
што кажу: „Видели смо Бога.“
Јер онај који то верује не познаје још како треба
Онога који се појавио и све обасјао.

Када бисмо само познавали оно што нам је под руком!
 Не треба се збуњивати оним што нас превазилази.
 Реч је сасвим близу нас, зашто је тражити далеко?
 У вери је све што нам је потребно,
 у којим облацима зар да се изгубимо?
 Пут је сасвим прав; и нико нек не забаса,
 Марија нам је показала пут:
 Она је позвала Господа свог сина,
 сина који је стварно њом био рођен, као што нас сад уче,
 отеловљен њоме и Светим Духом
 Он који се јавио и све обасјао.

Роман Слаткопевац

СВАДБА У КАНИ

19

Сада ћу да усхвалим посуде
 казујући како су постале пуне вина
 како се одједном десио преображај вода.
 Онда је Господ гласно рекао слугама
 као што је било писано:
 „Заграбите од овог вина чије грозђе ви нисте узбрали,
 и напојте њиме све званице,
 залијте њиме пресахле пехаре,
 нека све мноштво у њему ужива и младожења сам.
 Ненаданим начином свима дадох усхићење,
 ја који мудрошћу све сатворих.“

20

Када је Христос јавно променио воду у вино својом моћи,
 читава множина је ускликнула
 дивећи се доброти тог вина.
 Данас за црквеним столом ми сви седимо,
 јер је вино промењено у Христову крв
 и ми је пијемо са светим усхитом, славећи великог Младожењу.
 Јер прави младожења, то је Маријин син,
 Логос који је од прапочетка,
 који је узео привремени облик роба,
 и који је мудрошћу све сатворио.

САМАРЈАНКА

13

Мрзимо на све облике идолопоклонства! Невеста која је дошла
у име народа одбацује идоле и одриче их
због њихове горкости, што је већ корен радости.

Неко ће можда питати који су ти облици?

Грешке у обожавању идола су многовидне,
али имају пет рубова: безбожност, безакоње,
бестидност и још крвожедност
и убијање деце, као што учи Давид који каже:
„Они су жртвовали демонима своје синове и кћери, те нису нашли
ни усхита ни избављења.“

Јован Мавропус

*
* *

Ако хоћеш да поштедиш још неког
осим хришћана од твоје казне, Христе мој,
молио бих те да то буду Платон и Плутарх,
мене ради. Јер обојица су речју и делом
били врло блиски твојим законима.
Ако те нису спознали као бога свемира,
твоја милост је довољна кад хоћеш да спасеш
неког човека, и ништа не тражиш за узврат.

Плач Свете Деве

„О, колико патиш, Госпо, чак и ти плачеш;
ко ће се наћи да помогне нашим сузама,
ако страдање и тебе доводи до туговања?
Има ли друге наде, коме да се обратимо, реци.“
„Свакако треба да си добре воље, човече,
блажен те крај очекује. Другима други су
лекови спасоносни, моја је патња спас
од свих патњи овога света.“

Св. Амбросије Милански
(340—397)

21

Сјај Очеве славе,
Из светлости светлост стварајући,
Свет светлости и изворе светљења,
Што осветљаваш дан над свим дневима.

Најистинитије од свих сүнаца,
Што сијаш блеском најсталнијим
Домогни се Светога Духа
Улиј га у наша чула.

Молитвеним гласом призовимо Оца
Оца непромениве славе,
Да нас одврати од греха заводљивог.

Учини наше делање снажним,
Одбиј од нас пакосни зуб,
Невоље наше окрени на добро,
Помози нашим добрим намерама.
Владај и управљај нашим умом
Чистим и чедним држи нам тело,
Нека нас гали топлина праве вере,
Да незнамо отровност лажних учења.

*Колумба
(527—597)
Ирска*

21

У ПОХВАЛУ ОЦУ

Највиши, Првородитељу,
од најдревнијих дана, Новорођени:
био је без извора,
првобитан, независан;
кроз распон свих доба
бескрајан је био и биће.
Са њим је јединородни
Христос и Свети Дух
заједно вечни у непрекидној
слави божанства.
Не говоримо о три бога,
кажемо да је бог један
док чувамо нашу веру
у три преславне личности.

Највиши, јер је предвидео
схему и хармонију света,
начинио је небо и земљу.
Уобличио воду и море,
као и траву што ствара семење;
дрвеће што расте у гајевима,
сунце, месец и звезде,

ватру и ствари неопходне;
птице, рибе и говеда,
животиње и сва жива бића.
На крају, према замисли, начинио је
првог човека да управља створењем.

Аурелијус Прудентијус Клеменс
(348—410)
Шпанија

22

ХИМНА ЗА РАЗЛИЧИТЕ ЧАСОВЕ И ДАНЕ (КАТЕМЕРИНОН)

1 Химна уз прве петлове

Дубоки је заборав притиснуо
наша чула довољно дуго
и држао нас сахрањеним
док смо лутали по земљи празних снова.

2 Јутарња химна

Погледај, пламено сунце се диже
да постиди, да растужи, да оптужи
и нема никог ко ће радо грешити
пред свевидећим погледом сунца.

Сада је време уздржања.
Нека нико не предузима лудости.
Сви људи нека окрену озбиљна
лица лудостима које неко покушава.

О Пресвети. Као што смола се претвара
у млеко и ебовина постаје
кристал пред твојим очима, тако си моћан
да потреш све мрље греха са нас.

3 Химна пре оброка

Дођи моја музо, уклони иву
коју су људи сплели око твоје главе.
Научи да плетеш свадбене венце
везане дактилима да твоја цветна коса
буде уткана у строфе начињене Богу.

Шта би друго племенита душа могла,
душа која је родом са неба,
него да казује о оном што је примила,

увек певајући у славу Творца
у брижљиво сроченим стиховима?

Сва су нам добра дата нама
следбеницима Христовим, да задовољимо
наше потребе. Немамо жељу
да кољемо стоку и да дељемо
њено месо да би приправили свечаност крвну.

Нека варвари и дивља племена
добивају своју храну од четворороножних звери;
све што је нама потребно јесу зелени листићи
и махуна бременита зрневљем.
Само је то већ довољно за нашу гозбу.

Дах који је дошао до нас из божјих уста,
зрачи живот, никад изумрети неће
јер дође до нас од Бога.
Текући надоле од његовог небеског престола
долази дах са свом силом високоумља.

Заиста верујем, а нисам малоуман,
да тела имају живот попут душе
јер се сећам сад да је и Христос,
кад се вратио из флегетона,
откорачао у Небо лаким ходом.

Прудентијус

5. Палење лампе

Његов долазак није био налик
на јутарњу звезду што се диже
из океанских провалија
пре би се рекло да је дошао неко већи од сунца
доносећи нови дан свету ожалашћеном његовом смрћу.

Те ноћи и поама пакла се смањила,
његови грчеви су се ублажили и душе мртвих
ослобођене горења, макар за неко време, одахнуле су,
док су се и сумпорне обале расхлађивале.

Симеон Нови Теолог

ХИМНА II

Врвљење љубави претвара ме у ватру и зрак.
Заиста, пошто је угаљ нежности запаљен у теби,
онда и ја сам, видећи жељу твог срца,

почињем да се сједињујем с том жељом и доносим светлост
и показујем се као ватра, ја који сам створио огањ својом речју
Врлине душе су испод огња као дрво
и божанска светлост Духа који их обавија
добија своје име по дрвету на које се ослања,
Јер Дух нема своје посебно име међу људима.

Симеон Нови Теолог

ХИМНА XVII

Ја седим у својој ћелији
по ноћи и по дану
уз мене је љубав
непојавна и несазнатљива.
Она је са свима стварима
истовремено их све превазилази,
она је ватра, она је зрак светла,
постаје облак светлости,
и сунце без мрље.
Будући ватра она греје душу
и срце моје пали
подиже у мени чежњу
и љубав према Створитељу.

Симеон Нови Теолог

21

ХИМНА XXIII

Било коју воду да додирујеш
када држиш твоју руку у води,
држиш све поноре везане
за твоју руку
— јер су сви они једно и цело —
чак и ако немаш власт над свим
понорима, него над мало њих.

Симеон Нови Теолог

26

ХИМНА XXV

Ах, то пијанство од светлости, ах, полети ватрени,
ах, запаљеност која се дешава у мени,
у мене бедног сва благодат стиже од тебе и твоје славе!
Слава је, ја то знам и објављујем, Дух је твој,

твој Свети Дух који је твој удеоник, о Речи,
исте је природе с тобом исту ужива част.

Ја ти захваљујем јер си ти, док сам седео у тами,
ти си се открио мени, обасјао си ме, допустио си ми да видим
светлост твог лица коју нико не може да издржи.

Ја сам и даље остао у тами, то знам,
али док сам ја био у њеној средини, одевен мраком,
ти си се јавио као светлост, ти си ме читавог озарио
својом светлошћу и ја сам постао светлост у ноћи,
ја који сам био у средишту таме.

И тама није сасвим угушила светлост,
нити је светлост разагнала сасвим видљиву таму,
оне су заједно, сасвим одвојено и без мешања,
далеко једна другој, разуме се, нимало помешане,
осим што на једном месту истом оне све испуњавају.
Тако сам и ја у светлости, будући у средишту таме,
и ја сам у тами живећи усред светлости,
ето ме усред таме, и усред светлости,
и ја кажем: ко ће ми дати да нађем усред таме, светлост
коју она не може да прими? Јер како ће тама да прими
у себе светлост, и ненатерана да бежи, да ли ће остати
тама, у средишту светлости? Страховно чудо, које видим,
двоструко својим очима телесним и душевним!

Симеон Нови Теолог

ХИМНА XXXI

Јер ти постојиш као преобиље,
неисцрпан понад свега, цео си у читавом свету,
видљивом и духовном, исто и ван обојих.
Нико те не може увећати, нико те не може умањити.
Цео си без покрета и такав остајеш заувек.
А у свом делању ти се стално крећеш
јер је твоја, Оче наш, непрекидна енергија
и твој Син такође дела за спасење свих нас.
Он је промисао и довршење, подршка и храна,
он ствара и рађа живот у Духу Светом.
Све што Син види да Отац ствара,
и он сам на исти начин чини према својим речима.

Симеон Нови Теолог

ХИМНА XXXV

Напиши, рекао ми је, оно што ћу ти рећи,
напиши и не бој се:
Ја, Бог, бејех пре свих

дана, часова, времена,
такође и пре свих векова
и пре сваког стварања
видљивог и појамног.
Бејаш с ону страну духа и разума
изван сваке мисли
један с ону страну једног јединствен
и ништа од оног што се види
и ништа од оног што не може да се види
није постојало пре но што је дошло у постојање.
Ја сам једини ко је нестворен
са мојим Оцем и мојим Духом
ја сам једини вечан
произишао из мога вечног Оца;
никад ни један од анђела
нити који од наданђела
или из других небеских редова
није видео моју природу
ни мене самог, Творца,
таквог какав јесам.
Само су један зрачак моје славе
и један кончић светлости
осматрали и то је била благодат.
Заиста као огледало које прими
зраке сунца
или као кристални комад
осветљен усред подне
тако они примају сви зраке
моје божанствености.
Али осмотрити ме целог
никада нико није био достојан
ни међу анђелима ни међу људима
ни међу светим силама.
Јер ја сам ван свих
и невидљив за све.
Није то због моје ненаклоности према њима
да нису могли да ме виде
и није то због неког недостатка лепоте
што се кријем да се не бих показао,
али нико се није нашао
да буде достојан моје божанствености;
нема ниједног створа
који у силама може да се равна са Творцем.
Осим тога то није ни корисно.

SUMMARY

Miodrag Pavlovich:

BYZANTINE AND WESTERN SPIRITUAL POETRY

The renown Serbian poet Miodrag Pavlovich offers here a selection of translated poems chosen from the Eastern ecclesiastical hymnographers, such as: St. Romanos Melode, John Mavropus, St. Symeon the New Theologian, and from the Western: St. Ambrose of Milan, Aurelius Prudentinus Clemens, and Columba.